

ԱԶԳԱՅԻՆ

Երեկ երբ ազգային ընդհանուր ժողովոյ ատենանք բացուեցաւ, և ատենական դործողութիւնք աւարտեցան, յանազան կարգով հրաժարագրեր հասան դիւանին և կարգացուեցան:

Առաջինը՝ ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ էր, որ իւր անձնական վերահաս տկարութիւնը ծանուցանելով՝ պատրիարքական գահէն կհրաժարէր և ընդունիլ կընդգրկէր ազգային ժողովէն:

Երկրորդը՝ Բաղաքական ժողովոյ կողմանէ էր, որ ծանուցանելով թէ չկրնար հանդուրժել անկայել և նախատական ուժով տեղի ունեցած հարցման, հրաժարուի կուտայ:

Ժողովն՝ նախ ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարման խնդրոյն վրայ ինչ ինչ դիտողութիւններ ընելէն յետոյ՝ միաձայն որոշեց պատգամաւորութիւն զրկել առ Նորին Սրբազնութիւնն, և յայտարարել թէ իւր հրաժարականը երբէք չընդունուի, և թէ իւր անձնական տկարութեան օրերուն մէջ հարկ եղած անօրինութիւնը կըլլայ, պայմանաւ որ միշտ պատրիարքական պաշտօնը մնայ իւր վրայ: Այս պատգամաւորութեան համար որոշուեցան՝ գեր. Տ. Մատթէոս Ծ. վարդապետ Իղմիրեան և վսեմափայլ Ստեփան փաշա Այլանեան:

Յետոյ Բաղաքական ժողովականաց հրաժարման անցաւ ժողովն: Ատենապետ փաշան կարգաց դիւանին կողմանէ առ Բաղաքական ժողովն Պէշիքեան էֆէնտիի հարցման խնդրոյն առթիւ ուղղեալ գիրն ալ յորում յիշեալ էֆէնտիի դործածած ոճոյն անպատշաճութիւնը դատապարտուած էր: Երեսփոխանաց ուսման բաւական փոխարինութիւն համարեցան այս գրոյն յայտարարութիւնը. այլք անբաւական գտան և շատ իրաւացի դատեցին Բաղաքական ժողովոյ վերաւորուիլը ու հրաժարիլը: Վերջապէս երկու կարծիք սկսան ջերմութեամբ ընդհարիլ. մէկ կողմանէ Նուրեան էֆէնտի կառավարիչէր որ Բաղաքական ժողովը ետ առնու հրաժարականը՝ նախատական անարկութեանց համար գրուածը բաւական փոխարինութիւն համարելով. բայց միանգամայն հարկադրել զԲաղաքական ժողովն որ հարցման պատասխանը տայ: Միւս կողմանէ, Աղայեկեան էֆէնտի կառավարիչէր խնդրել որ Բաղաքական ժողովն ետ առնու հրաժարականը. և հարցման խնդրը՝ իբրեւ չեղեալ փակել: Իսկ մեք առաւել չափաւորութեամբ առաջարկեցինք, որ առ այժմ յետաձգուի այդ հարցման խնդիրը՝ ի դէպ ժամաւ պահելով. և առ Բաղաքական ժողովն ուղղելի գիրը՝ հրաժարականին չընդունուած ըլլալը ծանուցանէ միայն:

Դարձեալ և դարձեալ այս առաջարկութեանց վրայ վիճարանուէն յետոյ, Նուրեան էֆէնտիի առաջարկութիւնը առաւել քուէ ստացաւ:

Հետեւաբար՝ նախատանօք հարցումն եղած ըլլալուն համար հրաժարող Բաղաքական ժողովոյն պիտի գրուի ազգային ժողովոյ կողմանէ, թէ հրաժարականդ ետ առ, բայց միանգամայն հարցման պատասխանը տուր, և բաւական է այդ նախատական անարկութեանց համար առ քեզ ուղղեալ գրոյն յայտարարութիւնը՝ մինչեւ նա՝ Բաղաքական ժողովն լուրեւայն իմն անբաւական կհամարի և կհրաժարի:

Բաղաքական ժողովականաց այսուհետեւ ինչ ընելիքը չգիտեմք: Բայց Պատրիարքարանը ահա կմնայ առանց Պատրիարքի, առանց Բաղաքական ժողովոյ, և մնասը մեծ ու աղետալի կըլլայ:

Ինչ, միթէ ազգային ժողովն անիրաւութիւն ըրած կըլլայ, երբ Պէշիքեան էֆէնտիի դառնայ ու ըսէ՝ ետ առ հարցագիրդ, հանէ՝ նախատական բառերն ու ոճը, և վստիւղէ կերպիւ գրէ: Այս ըսել՝ դժուարին է, ու Բաղաքական ժողովոյ մը հրաժարականը ընդունիլ՝ դիւրին է:

Մեք այդ որոշման դէմ ինչպէս երեկ իբրեւ երեսփոխան ամենայն զօրութեամբ բողոք բարձինք, այսօր ալ իբրեւ խմբագիր կըողքեմք, մեծապէս ցաւելով որ ի դուր ազգային յուզմանց ու մնասուց տեղի կըտրուի:

Երեկ Տ. Մատթէոս վարդապետ նախագահեց ազգային ժողովոյն:

Երեկ քանի մը երեսփոխան էֆէնտիներ դարձեալ հարցում մ'ըրած էին, և երեկայի Գրիգորի վարդապետի եպիսկոպոսանալուն համար առաջին անգամ եղած հարցման պատասխանը կիւնտռէին: Ժողովը որոշեց՝ ստանալ պատասխանը:

Հարցուցէ՛ք, ազգասէր էֆէնտիներ, հարցուցէ՛ք, որչափ կուղէք. տեսնե՛նք, վերջը ո՛ւր կերթայ:

Կրօնական ժողովն՝ անցեալ հինգշաբթի առուր նստին մէջ՝ իւր մէջէն քանի մը հօգի ընտրելով, պաշտօն տուեր է անոնց՝ մայրաքաղաքի վարժարաններն այցելել և նոցա բարոյականութեան ու կրօնագիտական վիճակը տեղեկագրել:

Այս՝ լաւ. բայց վարժարանաց ուրիշ ուսմանց վիճակին քննութիւնը ո՛րու կը վերաբերի: Նաեւ՝ ո՛վ պիտի քննէ թէ վարժարանաց շատերուն մէջ կառավարիչ ըսուած մարդիկ դեռ բարբարոսաբար կվարուին անմեղ աղայոց հետ: Ո՛վ պիտի քննէ, թէ դեռ վարժարանաց շատերուն մէջ կառավարիչը կամ

համարատեսք և մինչև իսկ տնտեսք 6-7 տարեկան տղեկներն անգամ պառակեցնելով կծեծեն, որոց ողորմելի ճշրուհի՝ քարերն իսկ չեն կրնար տոկալ:

Վարժարան անունն ունին այսպիսի տեղեր, և թաղական անտուկները հազարաւոր զրուշներ ամսէ ամիս կվատենն այդ տեղերուն համար՝ որոց Գոհնաբան անունը տալ երբէք անպատեհ է:

Ե՛րբ պիտի ըլլայ արդեօք, որ կեդրոնական վարչութիւնը՝ մասնաւոր խընդրոց բեռներն վրայէն թօթափելով՝ կարող ըլլայ իւր բոլոր ուշադրութիւնը դաստիարակութեան վրայ դարձունել, վարժարանները բարեկարգ ու արդիւնաւոր վիճակի մէջ դնել, և իսպառ վարժարաններէն արտաքսել այնպիսի անձինքն՝ որոնք ո՛չ միայն տգէտ ու ապիկար, այլեւ անգութ ու բարբարոս ըլլալով՝ վարժարանի մը սեմէն իսկ ներս կոխելու արժանի չեն:

Այս մասին ո՛րչափ ծանր և ո՛րչափ դառն գրեմք, շատ քիչ է: Ափսոս վատնուած ստակներուն՝ զորս ձեռք բերելու համար բաղմադրիմ դժուարութիւններ կան: Ափսոս այդ տեղերը յաճախող մանկուոյն, որոց ապագայն չարաչար կսպաննուի...:

Յաւով կհրատարակեմք՝ Կարսէն գլորուած հետեւեալ տողերը:

... Խմբագիր
« Բաղաքիս Լուսաւորչեան վարժարանը բաւական ժամանակէ ՚ի վեր բարեկարգութեան և օրինաւորութեան մէջ կը գտնուի. դասատուք իրենց յանձնուած պաշտօնները անթերի և ամենայն հոգատարութեամբ կը շարունակեն, և օր ըստ օրէ իրենց աշխատութիւնը կըրկնապատկելով կը ջանան ուսման և դիտութեան քաղցրահամ պտուղները աշակերտաց ընծայել. սոյնպէս աշակերտք ևս իրենց նուիրեալ ընծայից համարը փութով կը պատրաստուին ներկայացընել իրենց ծնողաց՝ կիրակնօրեայ մասնաւոր քննութեամբ: Բայց ինչ օգուտ որ երբեմն ծնողք իրենց այս պարտաւորութիւնին չեն կատարեր, ինչպէս այս կիւրակէ միայն մէկ անձ ներկայ էր:

« Գալոցական բարեկարգութիւնը և օրինաւորութիւնը ինչպէս որ մինչև ցա՛րդ ուղղութեամբ կ'ընթանայր, ցաւ ՚ի սիրտ կ'ըսեմ, որ այսուհետեւ դուցէ կանգ առնու, և եթէ գէթ քայլէ, այն ալ կաղն ՚ի կաղը և նոյն ուղղութիւնը պիտի կորսնցնէ, վստիւղի իւր զօրութիւնը որն որ նիւթական է, կորսնցընելու վրայ է: Այս՝ գալոցիկնիւթական վիճակը գոհացուցիչ է, վստիւղի դասատուք փոխանակ իրենց ամսականները ամեն ամսագլուխ ընդունելու, ստիպ-

ուած են 3-4 ամիս վերջը, այն ևս 10 կամ 15 շաբաթներով։ Վասն որոյ կը հարկադրին օրական ծախսերնին անդամփոխառութեամբ կատարել։

« Գաղաքիս Եկեղեցին քառասուն հազար շաբաթ անկէ զուարթ և անհոգի մարմին ունի, բայց ի հանդուցեալ Ռշտունիէն մնացած 830 ոսկիէն։ Գրեթէ մինչև ցարդ Եկեղեցւոյ յիշեալ գումարին տոկոսները, և Եկեղեցիէն դոյացած արդեամբը կը մատակարարուէր գաղաքական ընդհանուր նիւթական ծախքերը, բայց այսօր 1-2 անձէ զատ միւս պարտատէարք չաճը չտալէ վերջ, մայր գումարն ալ կոկորդնին անցունելու կ'աշխատին և արդէն Եկեղեցիէն հետզհետէ դոյացած արդիւնքն ալ հազիւ հազ կը բաւէ թէ Եկեղեցւոյ և թէ գաղաքին մանրամասն ծախուց, ինչպէս փայտ, մում, ևն։

« Այժմեան քաղաքիս առաջնորդ գեր. Տիմոթէոս Ծ. վարդապետ Ս. Հայրը, քանիցս թէ՛ Ազգ. Ժողովոց և թէ՛ առանձին իւր ներկայութեան կոչելով նոյն պարտատէրները, յորդորեց սաստեց գէթ շահը տալու, բայց ի զուր, վասն զի օր յաւուր երկարած գելով, և կերպ կերպ բանիւք մինչ ցներկայս անվճար թողած են։

« Ուստի լի յուսով եմք, որ յիշեալ Ս. Հայրը նկատելով գաղաքիս նիւթական վիճակը, և այս վերջինն ըլլալով, ըստ առածին « որ ոչ լուիցէ ունկամք, լուիցէ թիկամք », ի հարկէ այս անգամ պիտի պարտաւորի կառավարութեան միջոցաւ սոյն գումարը ամբողջապէս ձեռք բերել, առ ոչինչ համարելով այն ամեն նախատական ցոյցերը, որ միշտ այսպիսի պարագայից մէջ երևան կ'ելլեն շահամուլ անձանց կողմանէ։ Այս ընելով, որչափ որ այնպիսեաց կողմէն պիտի առնարդուի, բայց կը յուսամ որ այս ամենը ի պատիւ իւր նուիրական պաշտօնին, և ի շնորհս Ազգ. յառաջագիւծութեան ունեցած եռանդին՝ պիտի տանի աղգասիրաբար։ Որովհետեւ Առաջնորդէ մը ուրիշ բան չ'պահանջուիր, այլ միայն աղգային յառաջագիւծութեան եղանակներու ներդուկ և պաշտպան մը հանդիսանալ։ և այս՝ իրեն բնաւորութիւնը ըլլալը գիտնալով, ուրեմն կը խրախուսենք ժամ իսկ է կարուց աղգայիններէն վիճակին օգնել։ որպէսզի գաղաքը կարողանայ իւր բարեկարգ վիճակը գտնել, և աղգային մանկտին մտաւորական և բարոյական շաւղին մէջ զարգացնել։

Մոյն վերոյիշեալ տեղեկութիւնները ստոյգ աղբիւրներէ քաղելով, կը մատուցանեմ Ձեզ ի հրատարակութիւն։

Տէքրոն Խոսրոսեան

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՄԻՋՈՅՆ ՈՒ ՎԱՍԻՃԱՆԸ

Տէս մեղուն աշխատասէր,
Առաւուռն մէջ կործէ .
Ժողովելու ալ զանց չընէր,
Մեղը ամեն ընտիր ծաղկէ։

Ես ալ օգտակար գործի,
Տամ ջանքերս անդադար .
Զի շատ որոգայթ ունի,
Սատանան ծոյլին համար։

ԻՍԱՀԱԿ ՎԱԹՍ

Հոգիին տգիտութիւնը աղէկ չէ։—Սողոմոն։

Ես դեռ մէկը չտեսայ որ տգէտ ըլլալուն վրայ պարծենայ։ Ամեն մարդ կուղէ

գիտուն ըլլալ։ այս ընդհանուր բաղձանքը յայտնի կցուցնէ թէ գիտուն ըլլալը տգէտ ըլլալէն նախապատիւ է։ Ետեւորը այնպէս կկարծեն թէ, որովհետեւ տղայութեան ատենը դպրոցական ընթացքէ անցնելու պատահութիւն չեն ունեցած, գիտութեան որչափ ալ փափագին, տգէտ գերեզման իջնելու դատապարտուած են։ Այս սխալ է։ Մենք ամենքս ալ գիտուն կրնանք ըլլալ ինչ վիճակի կամ հասակի մէջ ըլլանք։ Ահա՛ ժողովան մեղուն ինչպէս քիչ մը աս, քիչ մը ան ծաղիկէն հիւթ ժողովելով փեթակը անոյժ մեղրով կը լցնեն։ Ուրիշ՝ սորվեցաւ այն փոքրիկ կենդանին այնպէս ընել։ Ամենախմաստուն Էսկը սորվեցուց անոր թէ՛ փեթակը մեղրով լցունելու ամենէն աղէկ ճամբան այն է։ Մենք ալ մեղուն մեղի օրինակ կըռնենք ու դէմերնիս ելած մարդոցմէն և կնովմէն, ձեռքերնիս անցած գրքերէն և թերթերէն, դաշտին շուշաններէն, ապառաժին խաւերէն և երկնքի կամարը զարդարող բիւրաւոր աստղերէն մէյմէկ դաս սորվելով պիտանի գիտութիւններով կըցընենք մեր մտաւորական փեթակը։ Քիչ մը գիտութիւն աս մարդէն քիչ մը ան կրնէն, կտոր մը այսօր, կտոր մը վաղը սորվելով մտաւորական գանձերնիս կաւեցնենք։ Գիտութիւնը քիչ ըլլալով, արժէքը չկորսնցնէր, գիտութիւն ըլլալէ չդադրիր։ Քիչերուն հաւաքուելովն է որ շատերը կըլլան։ Ձէ՛ որ Արարատ լեռն ալ աւաղի հատերէ դոյացած է։ Ընդարձակ Ովկիանոսը այսչափ կաթիլ ջուրերու հաւաքումով է։ Դահլեյան դահլեյանի վրայ աւելցնելով չէ՛ որ լիւայներու տէր կըլլանք։ Ամեն օր մէյմէկ բան սորվելով է որ գիտուն կըլլանք։ Ինչպէս այսչափ գիտութիւն ձեռք բերիր հարցուն մին « գիտութեան ամեն մէկ կտորը ողահելով, քանզի այնպէս մէկ տարուան մէջ շատ բան կ'ազատուի » պատասխանեց գիտուն մը։ Յիշեմք իրիկստփայլ չճնաւ. ոչ ալ Հէրշէլ աստղաբաշխ։ առաջինը գրաշար մ'էր. միւսը զօրաց առջևէն գացող թմբուկ զարնող մը։ Քիչ գիտութիւնը չանարգելով, ամեն օր գիտութեան պղտիկ քար մը, հմտութեան փոքր աղիւսի մը վրայ աւելցնելով իրենց վաշեալ նախանձելի տիտղոսին չէնք կառուցին։ փոքրիկ տղէ մը անգամ կրնանք գիտնալու արժանի բան մը սորվիլ։ ամենէն քարոտ երկիրը, ճեղ մը խոտ կըռուցունէ։ նոյնպէս ամենէն յետին մարդէն խելացի խօսք մը կըռնէ որ մեղի օգտակար ըլլայ։ Ինչ իմաստալից խօսքեր կըռնէ բեռնակիրներէ որ զմեզ կ'զարմացնեն ու կ'ստիպուին ինքնիրենիս խոստովանիլ թէ՛ որչափ նուազանք, Տատեաններ և Օտեաններ կան անոնց մէջ որ միայն մշակութիւն չունենանք ուն պատճառով, համար կ'ունենին, անգոսնելի անձանք գիտուններ վրայ՝ օտարութեան մէջ կ'ենք։ քերթն դառնութեամբ կանցունեն։ — Գանի աղամանդներ՝ որ կրնային թագուհիներու թագը զարդարել և փայլունութեամբ աշխարհի աչքերը շողողել, միայն արհեստաւորին գրիչը վրան չգործելուն, որ սքանչելի յատկութիւնը երեւան հանէ, իւր հասարակ քար փողոցը ձգուած են մարդոց ոտնակոխ ըլլալու։ ()։

Ըսուած է թէ « քիչ գիտութիւնը վրտանգաւոր է »։ ոչ թէ քիչ գիտնալը, այլ հաբեանցի գիտնալն է վտանգաւոր։ Որչափ քիչ ըլլայ, եթէ ան քիչը լաւ գիտցած կամ սորված ըլլանք, անանկ որ մեր մտքին մէկ մասն ըլլայ, շատ կ'իսկառար կամ հարեւանցի սորուածէն նախապատիւ է։ Ամերիկայի անուանի ճարտարապետ Դանիէլ Ուէպթէր կըսէ թէ « ինչ որ կ'արդայի՝ իմ կրնէի կէս ժամ կամ ալ առ առաւելն ժամ մը կ'արդալէս ետքը գիրքը դոցելով կարգացածիս վրայ կ'ընդհատեմ։ եթէ մասնաւոր կերպով օգտակար կամ յիշելու արժանի բան մը կար կարգացածիս մէջ, կ'ընայի զայն միտք առնել և յիշողութեանս մէջ կ'ապաւորեմ զայն »։ Թերեւս աս ըլլար եթէ ոչ պատճառը, գէթ պատճառներէն մէկը Ուէպթէրի յաջողութեանը։ Ընդհանուր շրջոյ մ'է Անգղիացւոց մէջ, « մէկ գիրք կարգացողէն վախճիր »։ ամեն գիրք կարգաւ ուղղը, հարկաւորաբար, հաւանցի, վեր լիւրոյ կ'արդայ։ ոչ մէկուն տէրը կըլլայ, լաւ կ'գիտնայ, իւրը կըլլայ։ աւաղի վրայ գրելու կ'անանի։ մինչդեռ մէկ գիրք կարգաւ, բաղդատաբար քիչ կըլլայ, պարունակածը լաւ ծնելով, մտքին մէջ խորունկ տպաւորուելով մարմարիոնի վրայ փորագրուածի կ'անանի որ անշնչելի է։ Ամենէն աղէկ կերպ կարգաւ աս կերպն է։ — կարգացածը ըմբռնել, պահել, յստակ և ճիշդ գիտնալ։ « Այն օր, կըսէ ճ. Գ. Կրին, ճշգիւ գիտէ ինչ որ գիտէ, տասներկու անգամ աւելի կարծէ, քան թէ զայն որուն գիտութիւնը ճիշդ չէ, որ կ'արծէ գիտնալ բայց չգիտէր »։

Արդարեւ տղայութեան ատենն է բան սորվելու ամենէն յարմար ժամանակը։ Բայց ասկէ չհետեւիր թէ ուրիշ ատեն ջանք ընելը անօգուտ է։ Կամք ունեցող ոչ ոք ուշ մնացած է։ առաւելուն մինչև իրիկուն աշուրնուս տեսած, ականջնուս լսածը մեղի բան մը սորվեցնելու կարող են։ մարդուս բոլոր կեանքը մշտնջենաւոր դաս մ'է, անոնց որ յօժար են սորվելու։ մեր տեսածին ու լսածին վրայ խորհելով մեր գիտութիւնը աւելցնելու մեր ձեռքն է, ծեր ըլլանք թէ պատանի։ Հետաքրքիր, բանակ մտքի տէր եղողին, դաշտը դոյնդոյն ծաղիկներով ու խոտերով ընդարձակ դասագիրք մ'է։ ամենէն բարակ տերեւը հատոր մ'է։

Բայց այս բանը պայմաններ ունի, որ եթէ մէկը կըաղձայ ձեռք անցնել անոնց հնազանդելու է։

Առաջին՝ Խոսքերն է։

Գիտենք որ զօրանալու համար ուտելու ենք։ բայց կերակուրնիս կըլլելով չէ որ կ'զօրանանք, այլ մարսելով։ կերածնիս նախ ակունքներովնիս փորելու ենք և բնութեան պատրաստած թուրքին հետ խառնուած, ծամելով շաղուած, ջրոտ զանդուած մը եղած ստամոքսը խրկելու ենք ուր չփուելով չփուելով կըռնուի, մամածի կ'իմսուի ու արեան հետ բարակ և ալ աւելի բարակ շնչեղանքներով մարմնոյն ամեն կողմը կ'առարածուի և անոր մէկ մասը կըլլայ։ աս է մարսելը և միայն այս գործողութիւնով կերակուրը մարմնոյն անունը, պարարտութիւն և զօրութիւն կուտայ։ Արդ ինչ օրէնք որ կ'տրէ ֆի-

գիւղական կեանքի մէջ, նոյն օրէնքը կտիրէ մտաւորականին մէջ. մենք բնաւ օգուտ չենք քաղեր եթէ մեր լսածը «մէկ ականջէն մանայ և միւսէն ելլայ», եթէ կարգացածնիս մէկդի դնենք և մոռնանք. մեր լսածին, կարգացածին վրայ խորհելով, մտածելով, սերտելով, կրկնելով է որ յիշողութիւններնուս և մտքերնուս վրայ լաւ մը կտպաւորուի, անոր մէջ կշարունակ, մտքերնուս մէկ մասը կըլլայ. խորհելով մտքին ծամելն ու մարտելու գործողութիւնն է. առանց աս գործողութեան՝ մեր կարգացածը, մեր լսածը անոր մէկ մասը չըլլար, մեր հրամանին տակ չըլլար, անանկ որ պէտք եղած ատենը յիշենք և չպարտաւորինք գրքերու դիմել. այլ գրպաննիս եղած պատրաստ դրամին նման ուղած ատեննիս ազատաբար գործածենք: Մտածելով՝ մեր յիշողութիւնը և մտքին բոլոր կարողութիւնները կըօրանան, կ'աճին, կընդարձակուին և կըլարգանան: Փակցուր կտոր մը երկաթ մագնիսին և ամիս մը կամ աւելի այնպէս ձգելէն յետոյ ան կտորին կրկին մեծութեամբ կտոր մը երկաթ ցուցուր, նոյնչափ դիւրութեամբ կ'քաշէ որովհետեւ գործելով զօրացաւ. մարդուս մտաւորական կարողութիւններն ալ մագնիսի նման գործելով կըօրանան, անգործ մնալով կտկարանան: Խորհելով՝ մտքին գործելն է:

Երկրորդ՝ Աշխարհն է: Մեղուն կենդանեաց մէջ ամենէն աշխատասէրն է. կտենաւ ինչ մեծ գործի վրայ է. մէյմը աս ծառին, մէյմը ան ծաղիկին կ'աղէ: Արդարեւ մեծ գործ է ըրածը. նա մեղի անոյշ մեղր և պիտանի մամ կ'պատրաստէ. ասկէ ալ աւելի կընէ. մեղի ժրձանութեան, աշխատասէր ըլլալու օրինակ կըլլայ. միայն այս բանը միթէ պզտիկ գործ մ'է. եթէ մեղուն աս կընէ, մենք որ բանական էակներ ենք, ո՞րչափ աւելի աշխատասէր ըլլալու ենք. երեւելի և գիտուն եղողներուն ո՞չ մէկը ծուլութիւնով այնպէս եղած է, ո՞չ ալ կընայ ըլլալ. երբ աշխարհ կ'քնանար և կնիւրհէր, մարդկային մեղու մը ելած կ'աշխատէր. ասանկով տասներկու հատոր գրեանք հեղինակեց. բժիշկ մը հիւանդանոցը այցելութեան գացած ատենը կառքին մէջ ունեցած պարապ վայրկեանները գործածելով անգղիներէն գիրք մը լատիներէնի թարգմանեց: Մեր միտքը, դատողութիւնը չարունակ գործելու է, արթուն՝ վառվառն ըլլալու է: Ասոր քաղաքավարական սրտագրաւ կենցաղավարութիւնը, անոր այրաբարոյ, համարձակ դէմքը, մէկուն գործի մէջ ճշգրտագոյնութիւնը, միւսին անձնական երեւոյթին վաշտութիւնը մեր ուշագրութեան վրիպելու չէ. վերջապէս բանի մը քովէ անտարբեր անցնելու չենք. հետաքրքիր, բանիւն, պատճառը փնտռող, արմատը թափանցող ըլլալու ենք: Մեր բառարանին մէջ դանդաղութիւն բառ գտնուելու չէ: Աշխատող ըլլալու ենք մտքով ինչպէս մարմնով. ինչպէս հարստութիւնը աշխատող ձեռքերուն արկը կ'հոսի, նոյնպէս գործող գիւղացի պիտանի գիտութեանց շտեմարանն կըլլայ, և արժան է որ ըլլայ: Հարցնելով շատ բան կսորվինք. ոչ ալ հարցնել ամենալու ենք. սորված չըլլալը չէ ամթ, այլ սորվել չուզելն է. ո՞վ կհամարձակի ես բան հարցնելու կարօտ չեմ

ըսել: Նեւտոնի պէս հանճար մը, իր դիտածը գիտութեան ուղիներուն եղերքի փոքր խեցեմորթին կնամանցնէ և անձկութեամբ սորվիլ կ'իտաւորի մինչև իսկ տղէ մը. հասկա մենք ինչ ընելու ենք: Արդարեւ յառաջանալու ամենափոքրիկ պատեհութիւն մը վախճնել՝ մեղի ձեռք չտար: Երրորդ՝ Ընտանիքն է:

Մեղուն կենդանեաց մէջ օգտակար և շինած մեղրն ալ մարդոց քննարկ հասնելի ըլլալու համար ոչ տերեւներէն ոչ ալ տատակէ, այլ միայն ընտիր ծաղիկներէ հիւթ կ'ոգղէ, ընտրութիւն կընէ. աղէկը և օգտակարը կ'առնէ. մեղուն որ այսօր կայ և վաղը ոչինչ կըլլայ՝ այս բանը կընէ, մենք որ այսօր կանք և յաւիտեան ալ պիտի մընանք, որչափ առաւել ընտրութիւն ընելու ենք և ինչ որ բարի և առաքինի է, ինչ որ հաճելի և ներդաշնակաւոր է՝ իւրացնել ջանալու ենք. բարի մարդոց և մարդկեցազ կանանց ընկերութեանը բաղձալու ենք, որոնց մաքուր սրտէն բղխած անարատ խորհուրդները զմեզ նուազ ատարկայնութիւն կըարձաղեն, վասն զի ինչ արժէք կընայ ունենալ բոլոր մեր հաւաքած գիտութիւնը, եթէ զմեզ լաւագոյն և սրբազնագոյն ընելու չի ծառայէր, եթէ բոլոր մեր ջանքերուն վախճանը զմեզ բարեպաշտ, Աստուածա վախ ընելու չօգնէր, մարդոց մէջ օգտակար և գործքերնիս ընկեր արարածոց հաճելի և պիտանի ընելու չի նպաստէր, եթէ գիտութիւն գիտութեան վրայ Արարատ լեռան չափ դիզենք, թէորչեն ծառայէր զմեզ առաքինի ըլլալու, տղու մը պէս կոյս և մաքուր ընելու-մաքուր հոգւով և մարմնով, շրթունքնիս՝ առանց յիշողի, սրտերնիս՝ առանց անվաշել խորհրդի, հանգամանքնիս՝ առանց սև բծի, բոլորն ալ փուռ են՝ փուռէն ալ աւելի դէշ են:

Օհ (!) քանինք կան, որոնք կապրին և կան առանց դէպ ի ուղիղին և մաքուրին հասնելու ամենաշնչին ջանքի մը, անհոգ և անխորհուրդ, առանց գիտելու առանց խորհելու, բարեքերու, աճելու և զարգանալու. սոսկ շնչող երկոտանիներ. ֆիզիքապէս՝ մարդ. իմացականապէս՝ ողնաշարով կենդանի մը. անհոգ՝ ներկային, անտարբեր՝ ապագային վրայ. ո՞չ դաշտին շուշանները իրենց դաս կը սորվեցնեն, ոչ ալ երկինքի կամարը զարգարող անհամար աստղերը նշանակութիւն ունին. կըծնին և կը մեռնին առանց վայելքի, առանց ազդեցութեան. բոլոր կարողութիւններն ընկերը փասել, զրկել և նախատելու կը գործածեն. մեղուն միայն խայթող բնութիւնը կօրինակեն. ընկերութեան և ազգին մէջէն կանցնին կերթան առանց մինչև իսկ թիթեռնիկի մը չափ օգուտ ընելու. (!): Բայց եթէ կամք ընենք՝ բոլոր ասոնք կը փոխուին. մենք կընանք՝ սիրելին որ սիրելի է, ինչ որ պատուական է. ընտրել այն մարդոց ընկերութիւնը որոնք բարի և առաքինի են. այն մաքրակենցաղ և իգական հրեշտակային բնութեան հարազատ մնացած կանանց ընկերութիւնը, որոնք իրենց սրբազնացուցիչ ներկայութեամբ մեր մէջը եղած ամեն բարի խորհուրդները ոտք կը հանեն, և ամեն չար բան դուրսի խաւարը կարտաքսեն, միւթաբել արտմալ աշխարհը,

վիշտ զգալ խաւարի և տղիտութեան մէջ բնակող մենէ դժբաղդ միլիոնաւոր ընկեր արարածներուն վրայ, աղօթել Ասոր թագաւորութիւնը դալուն, որուն սահմաններուն մէջ տղայ մը կընայ առիւծի մը հետ ապահով բնակիլ. բոլոր ասոնք կընանք սորվիլ և սորվելու ենք, և բոլոր մեր աս սորվածներուն մեղի օգնութեան կանչելուս նպատակն ու վախճանը ըլլալու է՝ կարողացնել զմեզ աւելի ուշիմութեամբ և իմացականապէս ծառայել և փառաւորել մեր Տէրը:

Աւետիս Աստուծոյ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թօփհանէի Մէքթուպճի կարգեցաւ Էմին Էֆէնտի՝ առաջին աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարութեամբ: — Վանայ կառավարիչ կարգեցաւ՝ Խալիմիէի նախկին կառավարիչ Ապի պէյ:

— Ղալաթիոյ մաքսատան վերատեսուչ Բամիլ պէյի՝ երկրորդ աստիճանի Միւթէմայիլի պաշտօնատարութիւն տըրուեցաւ:

— Պրուսայի կուսակալութեան Էվգաֆի համարակալ Բիֆաթ Էֆէնտի՝ երկրորդ աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարութիւն:

— Սըվազի կուսակալութեան Մէքթուպճի Ապուլլահ Խուլուսի պէյի՝ երկրորդ աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարութիւն:

— Պրուսայի առևտրական դատարանին նախագահ Սատրէ Էֆէնտի՝ երկրորդ աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարութիւն:

— Երրորդ աստիճանի պաշտօնատար անուանեցան՝ Կրետէի վարչական Ժողովոյ անդամներէն Ֆուատ Էֆէնտի, և վերաքննութեան ատենանին անդամներէն Խրիսթաքի Էֆէնտի:

Բուսնուգէն իւրոյ գրուած է, թէ Ջիշնօվայի Պուլադը ապստամբեր, և քաղաքին չորս տաճիկ թաղերը կրակի տուեր են:

— Պիլիպէի և Ջաղրայի-Սթիքի կողմերը գտնուող կայսերական զօրաց վրայ պիտի աւելնան՝ քանի մը գունդ ձիաւորք ալ:

— Գուրիէ ա'Օրիան կգրէ, թէ զեսպանացի ուսանք Հէրսէքի ինդուոյն վրայ մէկ մէկ ծանուցագիր մատուցած են Բ. Դրան. բայց այս լուրը ստուգութեան կարօտ կհամարուի:

— Կըսուի, թէ այժմ Հէրսէքի մէջ գտնուող ապստամբ 8000 հոգի են, մէջերնին 50 ի չափ կարիպալտեանք, 1000 ի չափ գարատաղցի, նոյնչափ մ'ալ դաղմատացիք գտնուելով:

— Աստրիոյ մէկ գիւղին մէջ քահանայ մը Հէրսէքի ապստամբաց փախուչ պատրաստել տուած ատենը, գլանիկէ մը կրակ առեր, և ինքն ու հետը աշխատողները օգը ելեր են:

— Իզմիրի կուսակալը վիճակին այլ և այլ կողմերը այցելելով՝ բաղմաթիւ Միւտիւներ հրաժարեցուցեր է, իբրեւ պարտազանց:

— Անցեալ չաբաթ երեկոյ մայրաքաղաքէս մեկնող գաղղիական թղթատար

չողենան՝ Մագրի գիւղի առջև հեղինակական առաջատարանաւ մը զարնուեր և բաւական փնտրուեր է :

— Բէօթէնէ երթեկող խաւական թղթատար շողենաւ մ'ալ՝ կիւրակէ եւրեկոյ Սև ծովէն եկած ատենը, ուժգին փոթորկի բռնուելով՝ հարկադրեր է բռնուերուն մեծ մասը ծովը թափել և մաղապուր հասնիլ նաւահանգիստը :

— Իզմիր հրատարակուող համանուն յունական լրագրին արտօնութիւնը խափանուեր է բարձրագոյն հրամանաւ՝ րատոս գտնուող հիւպատոսի մը գէմ անիրաւաբար յարձակած ըլլալուն համար :

— Ամսոյս 8 ին առաւօտուն, Էրզրումի մէջ խիստ ուժգին գետնաշարժ մը պատահելով, սարսափ պատճառաւ է բնակչաց. բայց քանի մը պատեր միայն փլեր, և տղեկ մը մինչև կէս մէջքը փլատակաց տակ մնացեր է, սակայն անվրնաս ազատեր են :

— Թէքիրտաղ բանտարկեալ 30 ի չափ ոճրագործք, բարձրաձայն երգերու շունորհիւ յաջողեր են իրենց երկաթները խորտակել և փախիլ, բայց մէկէն զատ՝ ամենքն ալ բռնուեր են, չատը չարաչար վիրաւորեալ. սակայն իրենք ալ վրանին գացող ոստիկանաց հինգը վիրաւորեր են :

— Բ. Դրան վերջին գանձային տնօրէնութիւնը (արժեթղթի փերաբերեալ) բաւական ծանր ազդեցութիւն ըրեր է Դաղդիոյ մէջ, ի սկզբան քաջ խելամուտ չըլլալով՝ այդ տնօրէնութեան օգուտներուն, և բոլորովին չարաչար մեկնելով: Լուր կայ, թէ շատերը փնտրուեր են, և ոմանք մինչև իսկ իւրքինքնին սպաններ են: Մարտիկա վաճառականի մը ինքըզինքը կորուսած ըլլալը կհաւատեն ամեն կողմանէ :

— Բարձրապատիւ մեծ Եպարքոս Մահմուտ Նէտիմ փաշա՝ քանի մ'օրէ հետէ անձնական տկարութեան պատճառաւ ապարանքէն դուրս ելած չըլլալով, օգոստոսի առ Սուլթանը բարեհաճեր է չորեքշաբթի օրը իւր բժշկապետը զրկել ի տես :

Նորին բարձրութիւնը հինգշաբթի օրը Շահզատէ-պաշայի ապարանքը փոխադրեց բնակութիւնը, և ապաքինելու վրայ է :

— Երկու օր յառաջ շուկան Սաթմա-Գափուսը ըսուած տեղը 3 խանութ վրլան, բայց բարեբաղդաբար գիշերն ըլլալուն՝ մարդու փնտս չկայ :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Հոկտեմբեր 24

Քօնսոյիտէ	28-36
Սօսիթէ Ժէնէրալի բաժինը Անգ. լիբ.	4-18
Քրէտի » » Օսմ. »	5-20
Երկաթուղեաց » » Ֆր.	79,50
Թրամուէյ Օսմ. լիբ.	2-50
1865 ի փոխառութիւն Ֆր.	188
1865 ի » »	190
1869 ի » »	158
1872 ի » »	31

Ի Լ Ա Ն

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԻՐԻ

Ասաքիրի շահանէ լազըմէսի իշխն պիր սէնէ զարֆընտա լիւզումի մըգտարը պիւլ

իմալ թէսլիմ օլունմագ իւզրէ միւպայեա օլունմագ օլան թիմաւր գարեօլանըն պէհէր գըյէսի իւշ զուրուշ սէքիզ փարա-յա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թըշրինի էվվէլը բումինին 29 ընճը չար-չէմպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէ-ճէկինտէն իթա իթմէկէ թալիպ օլանլա-րըն եէվմը մէգըիւրտէ Տարը-Շուրայի աս-քէրիյէ կէլմէլէրի :

23 Թըշրինի էվվէլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի Շահանէ էլպիսէ անպարը-նա միւպայեա օլունմագ օլան 10.000 արշըն եաղմուրլուք ինկիլիզքարի քա-լըն քէթէն պէղինին պէհէր արշընը 7 զրուշա, վէ 20.000 արշըն սըք քանալա-չօնըն պէհէր արշընը 95 փարայա օլարաք թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թըշրինի էվ-վէլը բումինին եիրմի եէտինճի փաղար էրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիլէրի վէ-րիլէճէկինտէն իթա իթմէյէ թալիպ օ-լանլարըն եէվմի մէգըիւրտէ տարը շու-րայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի :

23 Թըշրինի էվվէլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Ի Լ Ա Ն

ԱԼԹԸՆՃԸ ՏԱՅԻՐԻ

Ալթընճը Տայիրէտէ մէվճուտ պուլու-նան ալէթախմին պէշ պին դըյէ մըգ-տարի ֆէրսուտէ գուրշուն սու պօրու-լարը մահը հալը բումինին երկիրմի եէ-տինճի բաղար իրթէսի կիւնի պիւ միւղա-եէտէ ֆիրուլթ օլունմագընտան իշթի-րայէ թալիպ օլանլարըն եէվմը մէգըիւր-տէ սաթաթ ալթը պուլուգտա Տայիրէ մուհասէպէսինէ միւրաճաթ իյլէմէլէրի իլան օլունուր :

22 Թըշրինի էվվէլ 1875

Սէր քաթիպ

Սէն ֆաֆաշան

Յակոբ էֆէնտի Նազըլեան՝ որ անց-եալները փաստաբանութեան վկայագիր ստացաւ Բ. Դուռը յատկապէս կարգեալ քննիչ մասնաժողովէն, այս օրերս իւր գրասենեակը փոխադրած է Պօլիս Պաղ-չէ գափու Շէյխ-իւլ-իսլամ խանի վերի յարկ թիւ 5 :

Անտարակոյս եմք, թէ Նազըլեան է-ֆէնտի՝ որ փաստաբանութեան հետ գաղղիբէն ու տաճիբէն լեզուաց ալ քաջահմուտ է, դոհ կընէ՝ դատական որ և է խնդրոյ համար առ ինքն դիմող անձինքն :

ԱՆԻԾԵԱԼՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ

Ս. Բ. Բ. Ա. Յ.

Թ. Ա. Բ. Գ. Մ. Ա. Ն. Ե. Յ.

Մ. Մ. Մ. Ո. Բ. Ա. Ն.

Հ. Ա. Տ. Ո. Գ.

Չ. Մ. Ի. Բ. Ն. Ի. Ա.

Տպարան-Քիւն Տէրէան

Կը գտնուի Կ. Պօլիս Չաղմագըլար փողոց Գալաֆեան, եղբարց գրատունը, ի դին 12 զուրուշ :

Խառգիւղի արժ. Տ. Երեմիա քահա-նայի կողմանէ, առաջիկայ 1876 ի համար

յօրինուած Օրացոյցը՝ այժմէն տպագրեալ՝ կվաճառուի բոլոր Հայ գրավաճառաց խանութները :

ՎԱՌԱՐԱՆԻ ՄԸ

Կ Ա Յ Ն Ե Ր

Ս. Տէր Սաթմուշ

Կյուսամք, թէ հաճութեամբ պիտի տեսնեն դրասէր աղգայինք, այս նորա-տիպ գրքոյի՝ որ սրտեռանդն աշխու-ժիւ գրուած այլեւայլ գողտրիկ և ընտիր երգեր կպարունակէ :

Գինն է մէկ քառօրդ արծաթ մէճիտ, և կգտնուի Հայ գրավաճառաց խանութ-ները :

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈՂՈՒԷԻ

Լեարդի, ստամոքսի, և աղիքներու ամեն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, նաև ջրային տկարութեան, ուժաթափութեան և տխրութեան համար. կը ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անչափաւո-րութեանց հետքերը: Սրտի և երկկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի. արիւնը մաք-րելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնա-ւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ: Իւր դեղական մեծ ազդեցու-թեամբ սրտախառնութիւն, կուճուրութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կազեր, գլխի ցաւեր կը վանէ. մար-սողութիւնը կը չափաւորի, և մարմինը մաք-րուելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնա-պատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, և բնական դիրքը կզգենու:

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՂՈՒԷԻ

Մորթային հիւանդութիւնք և վէրք բուժե-լու մասին ունեցած պայսամական յատկու-թեանցը չհաւատարի բնաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր թուեաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղց-կեղ (շիրիփէնչէ), սրունից և ստեանց վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և կամ կլուանան օգտակար է նաև հարբուխի, հագի, սրտի բարախման, մանաւանդ օդացաւ (եէլ) ըսուած հիւանդութեան: Իւր կաղզուորիչ և զօրաւոր ազդեցութեամբ խոյլ (սրբաճա) հիւանդու-թեան ապականիչ զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը զիմազրաւէ:

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամեն դեղավաճառներու քով, և մասնաւորապէս Պահճէ-գափու Թաշ խանի կող-մերը Պ. Գասապեանի դեղարանը՝ Նօ. 7՝ կը ծախուի:

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հե-ղինակն տրքթոր Հոլլուէ է Ի Լոնտոն Օքսֆորտ փողոց թիւ 333:

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈԻՆՁԻ

- 1.—Փոռնը ԶՈՐԵԲԵԱԲԹԻ և ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի:
- 2.—Տարեկան բաժանորդագինն է միայն չորս արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրա-քաղաքիս և իւր արուարձանաց և թէ՛ գաւա-ռաց համար:
- 3.—Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժա-նորդ կընդունուի:
- 4.—Տեղական ու գաւառական թղթատա-րութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ:
- 5.—Հատը 40 փարայ է, և կը գտնուի ա-մեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով:
- 6.—Մանուցման տողը 3 զրուշ է մէկ անգամի համար: Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար:
- 7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, Կ. Պօլիս Ալաճա-Համամ Խալիլ խան միջին յարկ թիւ 19:

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԵՐ

Հ. Ս. ԱԼԱԺԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ Բիգա փաշա խան քիւ 3